

АНОТАЦІЯ

Дорохова Н. Г. Дидактичні умови моніторингу якості освіти майбутніх магістрів стоматології у навчальному середовищі університету. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки. Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, Полтава, 2024.

Актуальність теми. Європейський стратегічний курс України на забезпечення динамічного розвитку соціальної сфери, сфери медицини та охорони здоров'я зумовлює необхідність модернізації вищої медичної освіти на засадах інтеграції інноваційних педагогічних ідей і моніторингу та оцінювання її якості. У зв'язку з цим сьогодні стає особливо актуальною проблема моніторингу якості освіти майбутніх магістрів стоматології у навчальному середовищі університету, оскільки українське суспільство функціонує в системі ринкових відносин, а система охорони здоров'я – в умовах трансформації.

Грунтовний аналіз нормативно-законодавчих документів про освіту, наукових праць з проблеми підготовки конкурентоспроможного магістра стоматології, освітньої практики медичних ЗВО, моніторингу якості освіти дав підстави для виокремлення соціально-дидактичного контексту актуальності дисертаційної роботи, що полягає в нагальній потребі держави та суспільства в якісній професійній підготовці конкурентоспроможних лікарів-стоматологів, пошуку механізмів її удосконалення на підставі результатів системних моніторингових досліджень освітнього процесу, котрі мають здійснювати висококваліфіковані фахівці з моніторингу.

Науковим підґрунтям для дослідницького пошуку слугували ідеї, сформульовані у працях вітчизняних і зарубіжних учених. Проте проблема моніторингу якості освіти майбутніх магістрів стоматології у навчальному середовищі університету в науково-педагогічній теорії досліджена недостатньо, бракує досліджень, які б розглядали цю проблему у площині дидактики.

Аналіз теорії й практики порушеної проблеми дозволив виявити низку суперечностей між:

– наявністю у вітчизняній науково-педагогічній теорії розрізнених характеристик окремих елементів моніторингу якості вищої медичної освіти та відсутністю науково обґрунтованої цілісної структури моніторингу якості освіти майбутніх магістрів стоматології у навчальному середовищі університету;

– науковими напрацюваннями з моніторингу якості вищої медичної освіти та відсутністю досліджень з питань формування готовності науково-педагогічних працівників і працівників відділів забезпечення якості вищої медичної освіти в університетах до моніторингу якості освіти майбутніх магістрів стоматології у навчальному середовищі університету;

– необхідністю удосконалення системи моніторингу якості освіти майбутніх магістрів стоматології у навчальному середовищі університету та відсутністю для цього науково обґрунтованих дидактичних умов.

Мета дослідження полягає у визначенні, обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності дидактичних умов моніторингу якості освіти майбутніх магістрів стоматології у навчальному середовищі університету.

Об'єкт дослідження – навчальне середовище медичного ЗВО.

Предмет дослідження – сукупність дидактичних умов моніторингу якості освіти майбутніх магістрів стоматології у навчальному середовищі університету. Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що в роботі уперше визначено сукупність дидактичних умов моніторингу якості освіти майбутніх магістрів стоматології у навчальному середовищі університету: (1) розроблення й упровадження програми підвищення кваліфікації для викладачів та працівників відділів забезпечення якості освіти медичних ЗВО «Моніторинг якості освіти майбутніх магістрів стоматології на засадах компетентнісного підходу»; 2) підвищення мотивації стейкхолдерів до участі у процесі моніторингу якості освіти майбутніх магістрів стоматології; 3) створення та розвиток у медичному ЗВО єдиної інтерактивно-цифрової системи моніторингу якості освіти майбутніх магістрів стоматології; 4) актуалізація можливостей медичного ЗВО як

особистісно-розвивального та інноваційно-ресурсного середовища для підвищення ефективності підготовки майбутніх магістрів стоматології; 5) використання методів педагогічної кваліметрії як інструменту моніторингу якості освіти майбутніх магістрів стоматології); розроблено модель їх реалізації, яка складається із трьох взаємопов'язаних блоків: методологічно-цільового, змістово-реалізаційного та діагностико-результативного; розроблено функціональну структуру моніторингу якості освіти майбутніх магістрів стоматології у навчальному середовищі університету як систему взаємопов'язаних елементів-процедур, котрі охоплюють дидактичний контекст цього процесу (моніторинг процесуально-дидактичного, програмно-результативного, особистісно-розвивального та інноваційно-ресурсного компонентів навчального середовища університету); конкретизовано поняття «моніторинг якості освіти майбутніх магістрів стоматології у навчальному середовищі університету» як цілеспрямовану організовану спільну діяльність топ-менеджменту університету, науково-педагогічних працівників та магістрантів, котра представлена системою заходів, спрямованих на отримання достовірної інформації про поточний стан професійної підготовки майбутніх магістрів стоматології з метою подальшого його аналізу та прийняття управлінських рішень щодо удосконалення освітнього процесу; уточнено поняття «готовності науково-педагогічних працівників і працівників відділів забезпечення якості вищої медичної освіти в університетах до моніторингу якості освіти майбутніх магістрів стоматології у навчальному середовищі університету» як активного стану особистості (суб'єкта моніторингу), що визначає успішне вирішення будь-яких завдань, які виникають під час моніторингової діяльності, та характеризується здатністю до самостійного отримання необхідних моніторингових знань. Визначено критеріальну структуру готовності, яку складають когнітивний, процесуальний та особистісний критерії, удосконалено організаційно-методичний супровід процесу реалізації дидактичних умов моніторингу якості освіти майбутніх магістрів стоматології у навчальному середовищі університету; подальшого розвитку і конкретизації набули наукові уявлення про педагогічну кваліметрію як важливий складник процесу

моніторингу якості освіти майбутніх магістрів стоматології у навчальному середовищі університету; зміст дидактичної підготовки науково-педагогічних працівників і працівників відділів забезпечення якості освіти медичних ЗВО до застосування педагогічної кваліметрії під час моніторингу якості освіти майбутніх магістрів стоматології; шляхи розвитку єдиної інтерактивно-цифрової системи моніторингу якості освіти майбутніх магістрів стоматології; етапи реалізації програми підвищення кваліфікації для викладачів та працівників відділів забезпечення якості освіти медичних ЗВО; реалізація стейкголдерського підходу під час моніторингу якості освіти майбутніх магістрів стоматології у навчальному середовищі університету.

У першому розділі досліджено суть ключових понять із порушеної проблеми; проаналізовано компоненти навчального середовища університету як критерія якості освіти; визначено функціональну структуру моніторингу якості освіти майбутніх магістрів стоматології у навчальному середовищі університету.

У другому розділі визначено та науково обґрунтовано дидактичні умови моніторингу якості освіти майбутніх магістрів стоматології у навчальному середовищі університету. При цьому враховано: сучасні методологічні підходи до трактування сутності підготовки майбутніх магістрів стоматології; можливості особистісного, професійного розвитку та саморозвитку магістрантів; потенціал компонентів навчального середовища медичного ЗВО (процесуально-дидактичного, програмно-результативного, особистісно-розвивального та інноваційно-ресурсного); потенціал відділів забезпечення якості вищої медичної освіти в університетах та їх працівників, які мають володіти здатністю на високому рівні провадити моніторингові процедури.

У третьому розділі представлено зміст педагогічного експерименту, який проведено у три етапи: теоретичному, констатувальному та формуальному; висвітлено результати перевірки ефективності дидактичних умов моніторингу якості освіти майбутніх магістрів стоматології у навчальному середовищі університету; проведено якісний та кількісний аналізи результатів дослідно-експериментальної роботи.

Дисертаційна робота не вичерпує всіх аспектів розглянутої проблеми. Перспективи подальших досліджень полягають у розробці теоретико-методичних засад використання педагогічної кваліметрії, новітніх цифрових технологій для моніторингу якості освіти майбутніх магістрів стоматології у навчальному середовищі університету, моніторингу особистісно-розвивального та інноваційно-ресурсного компонентів навчального середовища університету. Актуальною залишається проблема дидактичної підготовки науково-педагогічних працівників і працівників відділів забезпечення якості освіти медичних ЗВО до застосування інноваційних технологій під час моніторингу якості освіти майбутніх магістрів стоматології, проблематика розвитку інтерактивно-цифрової системи моніторингу якості освіти майбутніх магістрів стоматології у медичних ЗВО, підвищення мотивації різних груп стейкхолдерів до моніторингових процедур.

Ключові слова: якість освіти, моніторинг, навчальне середовище, майбутні магістри стоматології, модель, дидактичні умови, вища медична освіта, інформаційно-комунікаційні технології, компетентнісний підхід, комунікація, підвищення кваліфікації, сучасний фахівець, критичне мислення, інноваційні методи, освітня програма.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації у фахових виданнях України (категорії «Б»)

1. Дорохова Н. Г. Цифрові технології як ефективний інструмент моніторингу якості вищої медичної освіти. *Витоки педагогічної майстерності*. 2021. Вип. 28. С. 64–69.
2. Гриньова М. В., Дорохова Н. Г., Жамардій В. О. Характеристика дидактичних умов моніторингу якості освіти майбутніх магістрів стоматології у навчальному середовищі університету. *Витоки педагогічної майстерності*. 2022. Вип. 30. С. 80–88.
3. Дорохова Н. Г. Ефективність дидактичних умов моніторингу якості освіти майбутніх магістрів стоматології в навчальному середовищі університету.

Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки. 2023. Вип. 3(53). С. 155–164.

4. Дорохова Н. Г. Компонентно-структурний аналіз моніторингу якості освіти майбутніх магістрів стоматології у навчальному середовищі університету. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2023. Вип. 94. С.43–49.*

5. Дорохова Н.Г. Дидактичні умови змістовного наповнення моніторингу якості освіти майбутніх магістрів стоматології у навчальному середовищі університету. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2023. Вип. 66. Том 1. С. 282–286.*

6. Дорохова Н.Г., Костиренко Т.О. Академічна мобільність науково-педагогічних працівників як засіб забезпечення якості освітніх програм. *Витоки педагогічної майстерності. 2023. Вип. 32. С. 83–88.*

Наукові праці в зарубіжних виданнях

7. Grynova M., Dorokhova N., Zhamardiy V., Shkola O. Teaching principles for the development of the quality monitoring system for prospective masters in stomatology in the educational environment of the university. *Revista on line de Política e Gestão Educacional. 2022. V.26, n. esp.5. P. 254–266.*

Наукові праці, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації

8. Дорохова Н. Г. Кросдисциплінарний підхід до оцінювання змісту освітньої програми “Стоматологія”. *Розбудова внутрішніх систем забезпечення якості у ЗВО України* : електрон. наук. зб. тез доп. Міжнар. науково-практ. конф. (21–22 жовт. 2021 р.). Київ : ВПЦ "Київський університет", 2021. С. 35–37.

9. Дорохова Н. Г. Навчально-методичний відділ забезпечення якості освіти як ефективний інструмент моніторингової діяльності Полтавського державного медичного університету. *Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»:*

доступність, діалог, динаміка : збірник тез доповідей II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (22–23 лютого 2022 р.). Полтава : ПУЕТ, 2022. С. 12–15.

10. Дорохова Н. Г., Костиренко Т. О. Опитування стейкхолдерів – запорука оновлення та якості освітньо-професійної програми "Стоматологія". *Розбудова внутрішніх систем забезпечення якості в закладах вищої освіти України: інструменти та виклики* : електрон. наук. зб. тез доп. II Міжнар. наук.-практ. конф. (17–18 лист. 2022 р.). Київ : ВПЦ "Київський університет", 2022. С. 57–63.

11. Дорохова Н. Г., Самойленко С. О. Концепція моделі реалізації дидактичних умов моніторингу якості освіти майбутніх магістрів стоматології у навчальному середовищі університету. *Ресурсно-орієнтоване навчання в «3D»: доступність, діалог, динаміка* : збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (22–23 лютого 2023 р.). Полтава : ПУЕТ, 2023. С. 113–118.

12. Дорохова Н.Г. Понятійно-термінологічний апарат моніторингу якості освіти майбутніх магістрів стоматології в освітньому процесі університету. *Актуальні питання підвищення якості освітнього процесу*: електрон. наук. зб. тез доп. Міжнар. науково-метод. конф. (22 вер. 2023 р.). Івано-Франківськ : ІФНМУ, 2023. С. 59–60.

13. Дорохова Н.Г. Компоненти навчального середовища університету як критерії якості освіти. *Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи* : збірник наук. статей VIII Міжнародної наук.-практ. конф. (22–24 лист. 2023 р.). Полтава : ПДМУ, 2023.

ABSTRACT

Dorokhova N.G. Didactic conditions for monitoring the quality of education of future masters of dentistry in the educational environment of the university. Qualifying scientific work on manuscript rights.

Dissertation for obtaining the scientific degree of Doctor of Philosophy in specialty 011 Educational, pedagogical sciences. Poltava National Pedagogical University named after V. G. Korolenko, Poltava, 2024.

Actuality of theme. The European strategic course of Ukraine to ensure the dynamic development of the social sphere, the sphere of medicine, and health care necessitates the modernization of higher medical education based on the integration of innovative pedagogical ideas and monitoring and evaluation of its quality. In connection with this, today the problem of monitoring the quality of education of future masters of dentistry in the educational environment of the university is becoming particularly relevant since the Ukrainian society functions in the system of market relations, and the health care system is in the conditions of transformation.

A thorough analysis of regulatory and legislative documents on education, scientific works on the issue of preparing a competitive Master of Dentistry, educational practice of medical higher education institutions, monitoring the quality of education gave grounds for highlighting the socio-didactic context of the relevance of the dissertation work, which consists in the urgent need of the state and society for quality professional training competitive dentists, finding mechanisms for its improvement based on the results of systematic monitoring studies of the educational process, which should be carried out by highly qualified monitoring specialists.

The ideas formulated in the works of domestic and foreign scientists served as the scientific basis for the research search. However, the problem of monitoring the quality of education of future masters of dentistry in the educational environment of the university in scientific and pedagogical theory has not been sufficiently investigated, there is a lack of studies that would consider this problem in the plane of didactics.

The analysis of the theory and practice of the raised problem revealed several contradictions between:

- the presence in the national scientific and pedagogical theory of different characteristics of individual elements of monitoring the quality of higher medical education and the absence of a scientifically based integral structure of monitoring the quality of education of future masters of dentistry in the educational environment of the university;

- scientific developments on the monitoring of the quality of higher medical education and the lack of research on the formation of the readiness of scientific and pedagogical workers and employees of the departments of quality assurance of higher medical education in universities to monitor the quality of education of future masters of dentistry in the educational environment of the university;

- the need to improve the system of monitoring the quality of education of future masters of dentistry in the educational environment of the university and the lack of scientifically based didactic conditions for this.

The aim of the study consists of the determination, substantiation, and experimental verification of the effectiveness of didactic conditions for monitoring the quality of education of future masters of dentistry in the educational environment of the university.

The object of study– the educational environment of the medical higher education institution.

The subject of study– a set of didactic conditions for monitoring the quality of education of future masters of dentistry in the educational environment of the university. The scientific novelty of the obtained research results is that the work defines for the first time a set of didactic conditions for monitoring the quality of education of future masters of dentistry in the educational environment of the university: (1) development and implementation of a program of professional development for teachers and employees of the departments of ensuring the quality of education of the medical higher educational institution "Quality Monitoring education of future masters of dentistry on the basis of the competence approach"; 2) increasing

the motivation of stakeholders to participate in the process of monitoring the quality of education of future masters of dentistry; 3) creation and development of a single interactive digital system for monitoring the quality of education of future Masters of Dentistry at the medical higher education institution; 4) actualization of the opportunities of the medical higher education institution as a personal development and innovation resource environment for increasing the effectiveness of training future masters of dentistry; 5) the use of pedagogical qualitative methods as a tool for monitoring the quality of education of future masters of dentistry); a model of their implementation has been developed, which consists of three interrelated blocks: methodological-target, content-implementation and diagnostic-resultative; a functional structure for monitoring the quality of education of future masters of dentistry in the educational environment of the university has been developed as a system of interconnected elements-procedures that cover the didactic context of this process (monitoring of procedural-didactic, program-resultative, personal-developmental and innovative-resource components of the educational environment of the university) ; the concept of "monitoring the quality of education of future masters of dentistry in the educational environment of the university" is specified as a purposefully organized joint activity of the top management of the university, scientific and pedagogical workers and master's students, which is represented by a system of measures aimed at obtaining reliable information about the current state of professional training of future masters of dentistry with for the purpose of further analyzing it and making management decisions regarding the improvement of the educational process; the concept of "readiness of scientific-pedagogical workers and workers of higher medical education quality assurance departments at universities to monitor the quality of education of future masters of dentistry in the educational environment of the university" has been clarified as an active state of the individual (subject of monitoring) that determines the successful solution of any tasks, that arise during monitoring activities, and is characterized by the ability to independently obtain the necessary monitoring knowledge. The criterion structure of readiness is defined, which consists of cognitive, procedural and personal criteria,the organizational and methodological support of the process of implementing

didactic conditions for monitoring the quality of education of future masters of dentistry in the educational environment of the university has been improved; further development and concretization acquired scientific ideas about pedagogical qualimetry as an important component of the process of monitoring the quality of education of future masters of dentistry in the educational environment of the university; the content of the didactic training of scientific and pedagogical workers and employees of the departments of ensuring the quality of education of medical higher education institutions for the use of pedagogical quality metrics during the monitoring of the quality of education of future masters of dentistry; ways of developing a single interactive digital system for monitoring the quality of education of future masters of dentistry; stages of implementation of the qualification improvement program for teachers and employees of departments for ensuring the quality of education of medical higher education institutions; implementation of the stakeholder approach during monitoring the quality of education of future masters of dentistry in the educational environment of the university.

The first chapter explores the essence of key concepts from the raised problem; the components of the educational environment of the university were analyzed as a criterion for the quality of education; the functional structure of monitoring the quality of education of future masters of dentistry in the educational environment of the university is defined.

In the second chapter, the didactic conditions for monitoring the quality of education of future masters of dentistry in the educational environment of the university are determined and scientifically substantiated. At the same time, the following are taken into account: modern methodological approaches to the interpretation of the essence of the training of future masters of dentistry; opportunities for personal, professional development and self-development of master's students; the potential of the components of the educational environment of the medical higher education institution (procedural-didactic, program-resultative, personal-developmental and innovative-resource); the potential of higher medical education quality assurance departments in

universities and their employees, who should have the ability to conduct monitoring procedures at a high level.

The third chapter presents the content of the pedagogical experiment, which was conducted in three stages: theoretical, ascertaining, and formative; the results of checking the effectiveness of didactic conditions for monitoring the quality of education of future masters of dentistry in the educational environment of the university are highlighted; qualitative and quantitative analyzes of the results of research and experimental work were carried out.

The dissertation work does not cover all aspects of the considered problem. Prospects for further research are the development of theoretical and methodological principles for the use of pedagogical quality metrics, the latest digital technologies for monitoring the quality of education of future masters of dentistry in the educational environment of the university, monitoring of personal development and innovative resource components of the educational environment of the university. The problem of didactic training of scientific and pedagogical workers and employees of the departments of ensuring the quality of education of medical higher education institutions for the use of innovative technologies during the monitoring of the quality of education of future masters of dentistry remains relevant, the issue of the development of an interactive digital system for monitoring the quality of education of future masters of dentistry in medical higher education institutions, increasing the motivation of various groups stakeholders to monitoring procedures.

Keywords: quality of education, monitoring, educational environment, future masters of dentistry, model, didactic conditions, higher medical education, information and communication technologies, competence-based approach, communication, professional development, modern specialist, critical thinking, innovative methods, educational program.

LIST OF PUBLISHED WORKS ON THE THEME OF THE DISSERTATION

Publications in professional publications of Ukraine (category "B")

1. Dorokhova N. G. Digital technologies as an effective tool for monitoring the quality of higher medical education. *The Sources of Pedagogical Skills*. 2021. Issue 28. P. 64–69.
2. Hrynyova M.V., Dorokhova N.G., Zhamardiy V.O. Characteristics of didactic conditions for monitoring the quality of education of future masters of dentistry in the educational environment of the university. *The Sources of Pedagogical Skills*. 2022. Issue 30. P. 80–88.
3. Dorokhova N. G. Effectiveness of didactic conditions for monitoring the quality of education of future masters of dentistry in the educational environment of the university. *Bulletin of Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University. Pedagogical sciences*. 2023. Issue 3(53). P. 155–164.
4. Dorokhova N. G. Component-structural analysis of monitoring the quality of education of future masters of dentistry in the educational environment of the university. *Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Series 5. Pedagogical sciences: realities and prospects*. 2023. Vol. 94. P.43-49.
5. Dorokhova N.G. Didactic conditions for the meaningful content of monitoring the quality of education of future masters of dentistry in the educational environment of the university. *Current issues of humanitarian sciences: an interuniversity collection of scientific works of young scientists of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University*. 2023. Issue 66. Volume 1. P. 282–286.
6. Dorokhova N.G., Kostyrenko T. O. Academic mobility of scientific and pedagogical workers to ensure the quality of educational programs. *The Sources of Pedagogical Skills*. 2023. Issue 32. P. 83–88.

Scientific works in foreign publications

7. Grynova M., Dorokhova N., Zhamardiy V., Shkola O. Teaching principles for the development of the quality monitoring system for prospective masters in

stomatology in the educational environment of the university. *Revista on line de Política e Gestão Educacional*. 2022. V.26, n. esp.5. P. 254–266.

Scientific works certifying the approval of the dissertation materials

8. Dorokhova N. G. Cross-disciplinary approach to evaluating the content of the educational program "Dentistry". *Development of internal quality assurance systems in higher education institutions of Ukraine*: electronic. of science coll. theses add. International scientific and practical conf. (October 21–22, 2021). Kyiv: VOC "Kyiv University", 2021. P. 35–37.

9. Dorokhova N. G. Educational and methodological department of quality assurance of education as an effective Poltava State Medical University monitoring tool. *Resource-oriented learning in "3D": accessibility, dialogue, dynamics*: a collection of theses of reports of the II International Scientific and Practical Internet Conference (February 22-23, 2022). Poltava : PUET, 2022. P. 12–15.

10. Dorokhova N. G., Kostyrenko T. O. Stakeholder survey is the key to renewal and quality of the "Dentistry" educational and professional program. *Development of internal quality assurance systems in higher education institutions of Ukraine: tools and challenges*: electronic. of science coll. theses add. II International Science and Practice conf. (November 17–18, 2022). Kyiv: VOC "Kyiv University", 2022. P. 57-63.

11. Dorokhova N. G., Samoilenko C. O. The concept of a model for the implementation of didactic conditions for monitoring the quality of education of future masters of dentistry in the educational environment of the university. *Resource-oriented learning in "3D": accessibility, dialogue, dynamics*: a collection of theses of reports of the 3rd International Scientific and Practical Internet Conference (February 22-23, 2023). Poltava : PUET, 2023. P. 113–118.

12. Dorokhova N.G. Conceptual and terminological apparatus for monitoring the quality of education of future masters of dentistry in the educational process of the university. *Current issues of improving the quality of the educational process*:

electronic. of science coll. theses add. International scientific method. conf. (September 22, 2023). Ivano-Frankivsk : IFNMU, 2023. P. 59–60.

13. Dorokhova N.G. Components of the university's educational environment as criteria for the quality of education. *Current issues of linguistics, professional language didactics, psychology and pedagogy of the higher school: collection of sciences*. Articles VIII of the International Science-Pract. conf. (November 22–24, 2023). Poltava : PSMU, 2023.